

A szegregációnál embertelenebb jelenség nincs ma Magyarországon – mondta Szalai Júlia a Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Kutatóintézetének munkatársa az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH) konferenciáján 2009. október 20-án Budapesten. Az EBH TÁMOP 5.5.5. A diszkrimináció elleni küzdelem – a társadalmi szemléletformálás és a hatósági munka erősítése című projektjének nyitókonferenciáján a Hatóság munkatársai mellett felszólaltak az antidiszkrimináció neves hazai képviselői is.

Magyarország eddigi legjelentősebb antidiszkriminációs vállalkozásába fogtunk – kezdte megnyitóbeszédét dr. Demeter Judit, az Egyenlő Bánásmód Hatóság elnöke. A 912 millió forintos költségvetésű, részben az Európai Unió által finanszírozott projekt célja, hogy felhívják a figyelmet a hátrányos megkülönböztetés különböző formáira, valamint a diszkrimináció elleni küzdelem lehetséges eszközeire. A Hatóság elnöke hangsúlyozta, hogy mind az Egyenlő Bánásmód Hatóságnak, mind pedig a társszerveknek mindent meg kell tenniük azért, hogy a magyar társadalom tudatos és jogérvényesítésre felkészült legyen, hiszen bizonyíthatóan a leggyengébb érdekérvényesítők kerülnek a leggyakrabban diszkriminatív helyzetbe. Dr. Demeter Judit sajnálkozását fejezte ki amiatt, hogy az EBH tevékenysége mindig akkor kerül a figyelem középpontjába, amikor valami – szavaival élve – pikáns dolog történik, holott a hátrányos megkülönböztetés nem csupán a nemi vagy etnikai hovatartozás vonatkozásában érhető tetten.

Dr. Herczog László szociális és munkaügyi miniszter beszédében kiemelte: a projekt talán legnagyobb érdeme, hogy 2009. szeptember 1-től nem csupán az Egyenlő Bánásmód Hatóság budapesti székhelyén, hanem a minden megyében az Esélyek Házaiban tevékenykedő ügynevezett egyenlő bánásmód referenseknél is panasszal élhetnek a sértettek. A jogi végzettséggel, s az egyenlő bánásmód területén tapasztalatokkal rendelkező referenseket többlépcsős felvételi eljárásban választotta ki az EBH. A 4 évig tartó program ideje alatt e munkatársak – az Esélyek Házaik kívül – minden kistérségekben is tartanak ügyfelfogadást, s ingyenesen segítenek a hozzájuk fordulóknak.

A konferencia legnagyobb visszhangot kiváltó előadását dr. György Péter, az Eötvös Loránd Tudományegyetem tanára tartotta. A neves szakember szerint az antropológiai konszenzus felbomlóban van, s a jelenlegi hazai állapotokat a 18. századi viszonyokhoz hasonlította. Meggyőződése, hogy ma is vannak olyan csoportok, amelyeket „{...} kiírtunk a társadalomból. Homoszexuális, mozgássérült, roma nőnek lenni ebben az országban durvább, mint bármi más.” A szegregáció abból adódik, hogy az emberek nem tudják és/vagy nem akarják tolerálni a különbségeket, ezért elkezdik biologizálni, esetleg genetizálni azokat. A valódi kérdés ezért így hangzik: ki az, aki beletartozik az emberi lény fogalmába, s ki az, aki nem. György Péter véleménye szerint az egyetlen módszer, amellyel a magyar társadalom megosztottságát csökkenteni lehet a kontaktusteremtés, azaz a különböző csoportok tagjai közötti kooperáció. Példaként említette, hogy egyetemi oktatóként ő projektek végrehajtására sarkallja a hallgatóit, hogy azok ne csupán beszéljenek a romák, szegények, mozgássérültek helyzetéről, életkörülményeiről, hanem terepmunkájuk során szembesüljenek is azokkal.

Szintén az oktatással kapcsolatos tapasztalatait osztotta meg a konferencia vendégeivel Neményi Mária, a Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Kutatóintézetének munkatársa. Egy, az Európai Unió 9 országára kiterjedő összehasonlító kutatás keretében Szalai Júliával közösen arra a kérdésre keresik a választ, hogy az elemi oktatás végére hogyan alakulnak ki

azok a megkülönböztető mechanizmusok, amelyek következtében a hátrányos helyzetű fiatalok életpályája 14 éves koruk után már drámaian eltér a többségi társadalom tagjaitól. A kutatás legfontosabb tanulsága, hogy az oktatás területén is megnyilvánuló szegregáció kiépülése vészes tempót vett az elmúlt 10-15 évben Magyarországon. A romák és a szegények helyzete erősen 19. századi helyzeteket mutat, ezért a szociológusok véleménye szerint a strukturális diszkriminációs helyzetek felszámolása nélkül lehetetlen tartós eredményeket elérni az antidiszkriminációs programok segítségével.

A rendezvény résztvevői egyetértettek abban, hogy – figyelembe véve a friss kutatási eredményeket – rövid távon sajnos nem várható érzékelhető változás az állampolgárok másság, különbözőség iránti attitűdjében. Többen hangoztatták a média felelősségét is az etnikai jellegű konfliktusokkal kapcsolatban, hiszen – mint arra Varró Szilvia szakújságíró felhívta a figyelmet – sok esetben a zurnaliszták a jogi és etikai szabályokat figyelmen kívül hagyva, manipulatív eszközök alkalmazásával tudósítanak az eseményekről, erősítve ezzel a már meglévő előítéleteket.